Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kirje

26.4.2022

VN/17/2022
VN/17/2022-TEM-41

MmV 28.4.2022; VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston ajankohtaisselonteosta turvallisuusympäristön muutoksesta, ja erityisesti sen luvusta 4 (taloudelliset vaikutukset ja varautuminen). TEM toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Taloudelliset vaikutukset

Selonteossa on arvioitu talous-, elinkeino- ja yritysvaikutuksia tiiviisti mutta kattavasti. Välittömien vaikutusten, kuten toimitusaikojen pidentymisen, hintojen nousun ja raaka-aineiden saatavuusongelmien lisäksi Ukrainan sodalla on pidemmän aikavälin vaikutuksia Suomen mm. ulkomaankauppaan, investointeihin ja energian käyttöön. Koska Suomen ja sen kauppakumppaneiden taloudet ovat vasta aloittaneet sopeutumisen sodan aiheuttamiin muutoksiin, pitempiaikaisia vaikutuksia on vaikea arvioida. Elinkeinopoliittisten muutosten havaitsemiseksi ja tarvittavien politiikkatoimien lähtökohdaksi tarvitaan systemaattista ja ajantasaista tilannekuvaa. Suomen sijainti Venäjän naapurissa voi herättää joidenkin kansainvälisten sijoittajien huolta sijoitusten pitkän aikavälin turvallisuudesta. Mitään suurempia merkkejä sijoittajien vetäytymisestä Suomesta ei kuitenkaan ole havaittavissa, eikä myöskään ole suurempia merkkejä siitä, että Suomen maakuva olisi heikentynyt tai että Suomi koettaisiin turvattomana maana. Tarvitaan kuitenkin aktiivisia toimia korvaavien markkinoiden tunnistamiseen sekä maakuvatyötä vastaamaan mahdollisesti kohoavaan maariskiin. Kuten selonteossa todetaan, tarvitaan myös entistä vahvempaa kytkeytymistä eurooppalaisiin innovaatio- ja yritysverkostoihin.

Huoltovarmuuden toimintamalli sekä kansainvälinen yhteistyö

Suomella on kansainvälisesti ainutlaatuinen, hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä. Tavoitteena on, että vakavimmat poikkeusolot voidaan hoitaa kansallisin toimenpitein. Vaikka Suomen huoltovarmuuden toimintamalli on luotu vastaamaan nimenomaan vakaviin yhteiskunnan häiriötilanteisiin, muuttuneessa toimintaympäristössä on myös arvioitava Suomen varautumisen kokonaistason riittävyyttä.

Huoltovarmuustyön tavoitteissa ja keinojen valinnassa on huomioitava Suomen erityispiirteet, joita ovat kylmä ilmasto, syrjäinen sijainti, riippuvuus merikuljetuksista, energiaintensiivinen talouden rakenne, pitkät kuljetusetäisyydet ja riippuvuus ulkomaisista hyödykkeistä.

Huoltovarmuuden kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut Covid-19-pandemian ja erityisesti Ukrainan sodan myötä. Pohjoismainen huoltovarmuusyhteistyö on tiivistynyt, ja Euroopan unionissa on meneillään useita hankkeita, joiden tavoitteena on vahvistaa unionin kriisinkestävyyttä. Suomi on myös osallistunut Naton siviilivalmius- ja resilienssitoimintaan kumppanimaan roolissa kumppanuusyhteistyömme alusta lähtien. Yhteistyö on tukenut Suomea omien varautumisjärjestelyjen sekä tarvittavien kehittämistoimien arvioimisessa.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Suomi on vastannut ja vastaa edelleen viime kädessä itse omasta huoltovarmuudestaan. Suomessa huoltovarmuustoimintaa ohjataan lainsäädännöllä, mutta sen keskeinen elementti on yritysten vapaaehtoinen osallistuminen toimintaan. Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät (huoltovarmuus). Lain 2 §:n mukaan huoltovarmuuden turvaamiseksi kaikissa oloissa on luotava ja ylläpidettävä riittävä valmius hyödykkeiden tuottamiseksi sekä tuotannon, jakelun, kulutuksen ja ulkomaankaupan ohjaamiseksi.

Jokainen ministeriö vastaa huoltovarmuuteen liittyvistä asioista omalla hallinnonalallaan. Huoltovarmuustoiminnan kehittäminen ja yhteensovittaminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle. Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden yleisistä tavoitteista (1048/2018) asettaa yleiset tavoitteet huoltovarmuustyölle.

Huoltovarmuuden tavoitepäätöksessä asetetaan huoltovarmuustyön kansallisia painopisteitä. Voimassa olevassa päätöksessä korostetaan kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn varmistamiseen tähtääviä toimenpiteitä materiaalisen varautumisen lisäksi.

Ajankohtaisselonteossa on käsitelty kriittisen infrastruktuurin ja kyberturvallisuuden lisäksi myös hybridiuhkia, jotka ovat yksi osa tämän päivän huoltovarmuustyötä.

Kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuuksiin liittyvät riskit ja uhat ovat kasvaneet turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten myötä. Kriittisen infrastruktuurin varautumista kehitetään sen keskeisiin osa-alueisiin keskittyvillä ohjelmilla. Huoltovarmuustoiminnan varoja ja resursseja kohdennetaan lisääntyvästi näiden ohjelmien toteuttamiseen. Erityisiä painopisteitä kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn turvaamisessa ovat energiansaannin varmistaminen, vesihuolto, kyberturvallisuusuhkiin varautumisen ja niistä toipumisen tukeminen, digitaalisen yhteiskunnan tietojärjestelmien sekä viestintäpalveluiden ja -verkkojen varmistaminen, rahoitusmarkkinoiden kriittisten palveluiden turvaaminen kaikissa oloissa, turvatut paikannus- ja paikkatietojärjestelmät sekä toimivat logistiset palvelut ja verkostot. Toimiva infrastruktuuri on myös edellytys ruokaturvan toteutumiselle.

Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteon valmistelu

TEM käynnisti syksyllä 2021 ensimmäisen valtioneuvoston selonteon valmistelun huoltovarmuudesta. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö, Covid-19-pandemia, Ukrainan sota sekä huoltovarmuudesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta laaditut selvitykset ovat synnyttäneet tarpeen yli hallituskausien tapahtuvasta huoltovarmuuden kehittämisestä, jota selontekotyö tukee.

Selonteon tavoitteena on turvata entistä parempi kokonaisvaltainen varautuminen uusiin uhkiin sekä määrittää huoltovarmuuden kehittämisen päälinjat pidemmällä aikavälillä parlamentaarisen valmistelun ja keskustelun kautta. Tärkeitä linjattavia kokonaisuuksia ovat muun muassa varautumisen tavoitetaso sekä huoltovarmuuden kehittäminen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä lujittaen. Huoltovarmuusselonteossa käsitellään tarkemmin myös sektorikohtaisen varautumisen haasteita. Valtioneuvosto antaa selonteon eduskunnalle syyskuussa 2022.

Neuvotteleva virkamies Pertti Hämäläinen p. 050-3878064